

KÖVETELMÉNYRENDSZER

Semmelweis Egyetem Általános Orvostudományi Kar – orvos osztatlan képzés A gesztorintézet (és az esetleges közreműködő intézetek) megnevezése: Élettani Intézet			
A tárgy neve: Szívelektrofiziológia Angol nyelven: Cardiac electrophysiology Német nyelven: Herz-Elektrophysiologie Kreditértéke: 2 Szemeszter: <i>(amelyben a mintatanterv szerint történik a tantárgy oktatása)</i>			
Heti összóraszám: 2	előadás:	gyakorlat:	szeminárium: 2
Tantárgy típusa: kötelező <u>kötelezően választható</u> szabadon választható (KÉRJÜK A MEGFELELŐT ALÁHÚZNI!)			
Tanév: 2023/2024			
Kötelezően- vagy szabadon választható tantárgy esetén a képzés nyelve: magyar			
Tantárgy kódja: AOVELT1055_1M <i>(Új tárgy esetén Dékáni Hivatal tölti ki, jóváhagyást követően)</i>			
Tantárgyfelelős neve: Prof. Tóth András Munkahelye, telefonos elérhetősége: Semmelweis Egyetem, Élettani Intézet; +36-1-459-1500/60436 Beosztása: megbízott óraadó, nyugalmazott egyetemi tanár Habilitációjának kelte és száma: 18/2009 (SZTE, ÁOK).			
A tantárgy oktatásának célkitűzése, helye az orvosképzés kurrikulumában: A kurzus célja, hogy lehetőleg minden, különösen a kardiológusnak vagy belgyógyásznak készülő orvostanhallgatók számára a legújabb szakirodalmon alapuló, naprakész ismereteket nyújtson, ezáltal lehetővé téve, hogy eleget tegyenek a súlyos, nagyon gyakran halálos kimenetelű szívbetegségek elektrofiziológiai hátterével és ioncsatorna-függő patomechanizmusaival kapcsolatos ismeretekre vonatkozó, előre látható jövőbeli igényeknek, és megkönnyítse számukra a vonatkozó tudományos irodalom minél jobb megértését. A szív elektrofiziológiai mechanizmusaira vonatkozó széleskörű ismereteik jelentősen segíteni fogják a fiatal orvosokat az új, nagy hatékonyságú kardiofarmakológiai hatóanyagok bevezetésében és/vagy az optimális klinikai terápiás stratégiák kiválasztásában. A szív elektromos aktivitásának molekuláris és celluláris alapjaiba való részletes betekintésen keresztül a kurzus lehetőséget kíván nyújtani a hallgatóknak, hogy már hallgatói éveik során összegyűjtsék e kompetenciák fontos részét.			
A tárgy oktatásának helye (előadóterem, szemináriumi helyiség, stb. címe): EOK; H-1094 Budapest, Tűzoltó u. 37-47, az Élettani Intézet egyik gyakorlati terme			
A tárgy sikeres elvégzése milyen kompetenciák megszerzését eredményezi: A kurzus során a motivált hallgatók átfogó ismereteket szerezhetnek az alábbiakról: <ul style="list-style-type: none"> • a szív elektrofiziológiájának biofizikai alapjai; a szívizomsejtek legfontosabb ioncsatornái működésének és szabályozásának alapelvei. • a szívizom akciós potenciáljainak hátterét képező ionáramok kinetikai tulajdonságai, szabályozása; a repolarizációs tartalék jelentősége; a pitvari és kamrai, illetve a különböző kamrai akciós potenciálok közötti lényeges különbségek molekuláris háttere; valamint az			

aritmiák alapvető patomechanizmusai.

- a kardiomiociták intracelluláris Ca^{2+} -homeosztázisának alapelvei; az excitáció- kontrakció kapcsolat főbb mechanizmusai; a Ca^{2+} -ciklus funkcionális adaptációja; a Ca^{2+} -függő és Ca^{2+} által facilitált szívbetegségek patomechanizmusai és számos terápiás stratégia.
- a szív ioncsatornáinak hibás működéséhez vezető leggyakoribb genetikai változások.
- a kísérletes szívelektrofiziológiában alkalmazott legfontosabb kísérleti technikák és állatmodellek, valamint az összegyűjtött adatok humán/klinikai relevanciája.

Végül a szemináriumok elméleti anyagán alapuló tudományos bemutatót szervezünk (13. hét), hogy néhány folyamatban lévő tudományos projektből származó kísérleti adatok közös feldolgozásával segítsük az elméleti ismeretek reális, problémaorientált alkalmazását.

A tantárgy felvételéhez, illetve elsajátításához szükséges előtanulmányi feltétel(ek) :

Orvosi élettan I (a kurzus 2-5 éves hallgatók számára javasolt)

Angol orvosi szövegértés

Több féléves tárgy esetén a párhuzamos felvétel lehetőségére, illetve engedélyezésének feltételeire vonatkozó álláspont:

A kurzus megindításának hallgatói létszámfeltételei (minimum, maximum), a hallgatók kiválasztásának módja:

Minimum 5, maximum 24 fő. Túljelentkezés esetén az Orvosi élettan I tantárgy vizsgajegye rangsorol.

A tárgy részletes tematikája:

(Az elméleti és gyakorlati oktatást órákra (hetekre) lebontva, sorszámozva külön-külön kell megadni, az előadók és a gyakorlati oktatók nevének feltüntetésével, megjelölve a vendégoktatókat.

Mellékletben nem csatolható!

Vendégoktatókra vonatkozóan minden esetben szükséges CV csatolása!)

előadás és diszkusszió Prof. Dr. TÓTH András

1. hét: Bevezetés

- A celluláris szintű szívelektrofiziológia szerepe és jelentősége az orvosi gyakorlatban
- Előadás témák
- Történelmi háttér

2. hét: Az elektrofiziológia alapvető összefüggései; az ingerület terjedése a szívizomban

- A transzcelluláris ionmozgások biofizikai alapelvei, Nernst-egyenlet, Donnan-egyensúly, egyensúlyi potenciál
- a nyugalmi potenciál keletkezése és fenntartása
- az akciós potenciál (AP) keletkezése és terjedése, a „gap junction”-ok szerepe és jelentősége

3. hét: Ioncsatornák

- Az ioncsatornák osztályozása, biofizikai tulajdonságai
- Feszültségfüggő és ligand kapuzott ioncsatornák
- Ioncsatornák és ionáramok kapcsolata a szívben

4. hét: Akciós potenciálok a szívben; a főbb hozzájáruló ioncsatornák/ionáramok

- A szív akciós potenciálok keletkezése, gyors és lassú AP
- Pitvar-kamrai, illetve kamrai regionális különbségek az akciós potenciálokban és az ioncsatornák eloszlásában
- Depolarizáló (Na^+ és Ca^{2+} specifikus) ioncsatornák és -áramok
- Repolarizáló kamrai és pitvarspecifikus K^+ -áramok tulajdonságai (korai/késői, ultrarapid/gyors/lassú, ATP-függő, befelé egyenirányító stb.) és szerepük az AP-ben

5. hét: Szívrizmuszavarok (1. rész) – háttér és mechanizmusok

- Aritmiák osztályozása és alapmechanizmusai
- A repolarizációs tartalék jelentősége, csökkenésének következményei
- Az ektópiás (triggerelt) aktivitás és a „reentry” keletkezésének mechanizmusai;
- Kamrai ritmuszavarok: extraszisztolé, tachykardia, torsade (TdP), kamrafibrilláció, hirtelen szívhalál

- Pitvarfibrilláció – kialakulás, progresszió, pitvari remodeling

6. hét: Kísérleti technikák a szívelektrofiziológiában 1. - Mikroelektródalapú mérések

- Preparátumok
- Akciós potenciál mérések hagyományos mikroelektródákkal
- Ionáram-meghatározások "patch clamp" technikával

7. hét: Ca^{2+} homeosztázis szívsejtekben (1. rész)

- Intracelluláris Ca^{2+} kompartmentek, mikro- és nanodomének szívizomsejtekben
- A Ca^{2+} ciklusban részt vevő iontranszport mechanizmusok
- Ca^{2+} transzporterek, főbb jellemzőik és működési elveik
- Az intracelluláris Ca^{2+} mozgások és az AP repolarizáció közötti kapcsolat

8. hét: Ca^{2+} homeosztázis szívizomsejtekben (2. rész)- a homeosztázis szabályozása

- Az excitáció-kontrakció csatolás mechanizmusai és szabályozása
- A szív steady state aktivitásának feltételei – a „fluxus egyensúly” elve, a „lokális kontrol” mechanizmusai, a szarkoplazmáris retikulum „autoregulációja”
- A szív funkcionális adaptációjának mechanizmusai

9. hét: Szívritmuszavarok (2. rész) - a Ca^{2+} homeosztázis zavarai és szerepük súlyos szívbetegségek kialakulásában és lefolyásában

- Abnormális impulzusok kialakulása és terjedése
- A sejtek Ca^{2+} -túlterheléséhez vagy Ca^{2+} -deficithez vezető patomechanizmusok
- Ca^{2+} -dependens mechanizmusok szerepe az utópotenciálok kialakulásában; Ca^{2+} és pitvarfibrilláció
- Iszkémia/reperfúziós károsodások mechanizmusai; terápiás lehetőségek
- Szív hipertrófia; szívelégtelenség kialakulása és progressziója

10. hét: Kísérleti technikák a szívelektrofiziológiában 2. Optikai technikák

- A fluoreszcens "nyomjelző" molekulák alkalmazásának alapelvei
- "Single & dual wavelength" mérések izolált kardiomiocitákban, valamint izolált intakt szívben
- Új, komplex képalkotó kísérleti technikák – membrán potenciál és Ca^{2+} „mapping”
- Genetikailag kódolt intracelluláris indikátorok

11. hét: A szív ioncsatornák hibás működésének genetikai háttere

- „Long és short QT” szindrómák és klinikai manifesztációjuk
- „Brugada és CPVT” szindrómák és klinikai manifesztációjuk
- CPVT szindróma és klinikai manifesztációja
- A szív génterápiájának alapelvei és jelene

12. hét: Kísérleti (állat)modellek és klinikai jelentőségük

- A kardiológiában alkalmazott kísérleti (állat)modellek előnyei és limitációi
- Kisállat (egér, patkány, tengerimalac) modellek
- Nagyállat (kutya, nyúl, kecske stb.) modellek
- Szívbetegségek kísérletes (állat)modelljei - „in silico” állat és humán modellek
- Az állatmodellekből származó adatok és információk humán relevanciája

13. hét: Antiaritmiás gyógyszerosztályok + néhány példa az aritmiakutatásból

- Az antiaritmiás szerek osztályozása Vaughan Williams által szolgáltatott osztályozása
- A "sicilian gambit" alapelvei - az antiaritmiás gyógyszerosztályok modernizált sémája
- Komplex hatásmechanizmusú és proaritmiás hatóanyagok
- Kísérletes aritmiakutatás – néhány jellemző példa részletes analízise

14. hét: Konzultáció

Az adott tantárgy határterületi kérdéseit érintő egyéb tárgyak (kötelező és választható tárgyak egyaránt!). A tematikák lehetséges átfedései:

Minimális átfedés az Orvosi élettan 1 és a kardiológia tárgyakkal

A foglalkozásokon való részvétel követelményei és a távolmaradás pótlásának lehetősége, az igazolás módja a foglalkozásokról való távollét esetén:

<p>A szemináriumi tanórák legalább 75%-án részt kell venni. Az elmaradt részvétel részben pótolható a félév során felajánlott konzultáción.</p>
<p>A megszerzett ismeretek ellenőrzésének módja a szorgalmi időszakban: (beszámoló, zárthelyi dolgozatok száma témaköre és időpontja, értékelésbe beszámításuk módja, pótlásuk és javításuk lehetősége) Az előző előadások anyagának megértését két "multiple choice" teszt (10-10 kérdés) + interaktív szóbeli tesztek ellenőrzik az előadások időtartama alatt.</p>
<p>A hallgató egyéni munkával megoldandó feladatainak száma és típusa, ezek leadási határideje: Nincs ilyen</p>
<p>A félév aláírásának feltételei: A szemináriumi tanórák legalább 75%-án részt kell venni.</p>
<p>A számonkérés típusa (szigorlat, kollokvium, gyakorlati jegy, háromfokozatú gyakorlati jegy vagy nincs vizsga): Kollokvium</p>
<p>Vizsgakövetelmények: (tételsor, tesztvizsga témakörei, kötelezően elvárt paraméterek, ábrák, fogalmak, számítások listája, gyakorlati készségek)</p> <p>A vizsga előtt a vizsgázónak legalább hat előadásból legalább hat olyan témát kell javasolnia, amelyet a legjobban ismer. A javasolt témák közül a vizsgáztató kiválaszt kettőt, amelyeket némi felkészülést követően szóban kell ismertetni. A vizsga könnyítése céljából a vizsgáztató a vizsgázónak mutathat néhány (módosított, szöveg nélküli) előadási diát.</p> <p>A legfontosabb vizsgakövetelmény az előadási anyagok minél jobb megértése és alkalmazása, az alapvető összefüggések ismerete.</p> <p>1. előadás: ---</p> <p>2. előadás: ---</p> <p>3. előadás:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Az ioncsatornák legfontosabb jellemzői és osztályozási lehetőségei 2. A legfontosabb feszültségfüggő ioncsatornák jellemzése és szabályozásának elvei 3. A legfontosabb ligandumfüggő ioncsatornák jellemzése és szabályozásának elvei <p>4. előadás:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Az akciós potenciálok és a depolarizáló ionáramok kapcsolata és heterogenitása a szívben 2. Repolarizáló ionáramok a szívben - a repolarizációs tartalék szerepe és jelentősége 3. Pitvarspecifikus, illetve nem szelektív áramok a szívben <p>5. előadás:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Az aritmogenezis feltételei és aritmiák kialakulási mechanizmusai (trigger és szubsztrát) 2. Pitvarfibrilláció kialakulása és progressziója 3. Legfontosabb kamrai aritmiák, kialakulásuk mechanizmusa, hirtelen szívhalál <p>6. előadás:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Szívizomsejt izolációs technikák; ionáramok patch-clamp módszerrel történő meghatározása 2. Multicelluláris szívizom preparátumok; akciós potenciál mérések mikroelektróddal <p>7. előadás:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Legfontosabb Ca²⁺ kompartmentek/mikrodomének szívizomsejtekben 2. Transzszarkolemmális Ca²⁺ transzporterek és transzportmechanizmusok 3. A szarkoplazmás retikulum és a mitokondriumok Ca²⁺ transzportja <p>8. előadás:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Az EC-csatolás alapvető mechanizmusai - a „lokális kontroll” alapelvei 2. A szarkoplazmás retikulum Ca²⁺ felszabadulásának, felvételének és tartalmának szabályozása - a fluxusegyensúly elve 3. A szív funkcionális adaptációjának mechanizmusai

9. előadás:

1. A Ca^{2+} homeosztázis zavarainak szerepe az aritmogenezisben, az utópotenciálok és a „reentry” kialakulásában
2. Intracelluláris Ca^{2+} és Na^+ túlterhelés kialakulása és következményei; az iszkémia/reperfúziós károsodások kialakulásának mechanizmusai
3. Szívhipertrófia és szívelégtelenség

10. előadás:

1. Ca^{2+} -érzékeny festékek alapvető tulajdonságai; intracelluláris Ca^{2+} -mérések szívizomsejtekben, és izolált intakt szívben; szubcelluláris Ca^{2+} mérések. Genetikailag kódolt Ca^{2+} indikátorok alkalmazása.
2. A membránpotenciál optikai térképezése (mapping); egyidejű membránpotenciál/ Ca^{2+} mapping

11. előadás:

1. QT-szindrómák és genetikai hátterük; a Ca^{2+} transzporterek genetikai rendellenességeinek következményei
2. Transzgenikus állatmodellek a szívelektrofiziológiában; a humán géntranszfer alapelvei és perspektívái

12. előadás:

1. A kis- és nagyállatmodellek előnyei és korlátai; az állatmodellekből származó adatok és információk humán relevanciája.
2. Az aritmogenezis, az ischaemiás szívbetegség és a szívelégtelenség állatmodelljei.

13. előadás:

Az érdemjegy kialakításának módja és típusa:

(Az elméleti és gyakorlati vizsga beszámításának módja. Az évközi számonkérések eredményeinek beszámítási módja. A jegymegajánlás lehetőségei és feltételei.)

A vizsgáztató választ ki két egyszerű témát a vizsgázó által javasolt témalistáról.

A vizsga összjegye a két részjegy átlaga:

Kiváló (5):	4.51 - 5.00
Jó (4):	3.51 - 4.50
Elégséges (3):	2.51 - 3.50
Elégséges (2):	2.00 - 2.50
Nem felelt meg (1):	2,00 alatt

A vizsgázó kurzus során mutatott színvonalas aktivitása, illetve a multiple choice tesztek eredményei jelentősen egyszerűsíthetik a vizsgát és szükség esetén javíthatják annak eredményét.

A tananyag elsajátításához, a tanulmányi teljesítmény értékelések teljesítéséhez szükséges ismeretek megszerzéséhez felhasználható alapvető jegyzetek, tankönyvek, segédletek és szakirodalom listája, pontosan kijelölve, mely részük ismerete melyik követelmény elsajátításához szükséges (pl. tételenkénti bontásban), a felhasználható fontosabb technikai és egyéb segédesszközök, tanulmányi segédanyagok:

Kötelező a kollokvium sikeres teljesítéséhez:

- A tantermi szemináriumok során bemutatott és online (Moodleban) is elérhetővé tett anyagok

Javasolt:

- Klinikai szív-elektrofiziológia és aritmológia Sz. Fazekas T., Merkely B., Papp Gy., Tenczer J.; Akadémiai Kiadó 2009
- Ion channels for communication between and within cells; Erwin Neher Nobel Lecture, 1991
- Heart Rate and Rhythm Ed. O.N Tripathi, U. Ravens and M.C. Sanguinetti; Springer, 2011
- Excitation-Contraction Coupling and Cardiac Contractile Force D. Bers; Springer, 2001
- Basis and Treatment of Cardiac Arrhythmias Ed.: R.S. Kass, C.E. Clancy; Springer, 2006

- Electrical Diseases of the Heart Ed. I. Gussak, C. Antzelevitch; Springer, 2008
- Handbook of Cardiac Electrophysiology Ed. A. Natale; Informa UK, 2007

A tárgyat meghirdető habilitált oktató (tantárgyfelelős) aláírása:

Prof. TÓTH András, DSc.

A gesztorintézet igazgatójának aláírása:

Prof. MÓCSAI Attila, DSc.

Beadás dátuma: